

El nou Museu Marítim de Barcelona, un museu per al tercer mil·lenni

Roger Marcet, director-gerent del Consorci de les Drassanes de Barcelona

L'actual Museu Marítim de Barcelona té poc a veure amb el museu que l'any 1941 obria les portes al públic. Les Drassanes Reials, l'edifici gòtic que l'acull, és el contenidor ideal per rememorar la història marítima.

■ INTRODUCCIÓ I ANTECEDENTS

El Museu Marítim de Barcelona és un equipament cultural que té la funció de vetllar per la preservació, l'estudi, la gestió i la difusió del patrimoni marítim, un patrimoni que és, sens dubte, un dels grans indicadors de la nostra cultura. Es troba situat dins les Drassanes Reials de Barcelona, un dels monuments arquitectònics més notables del gòtic civil català. En el segle XIII s'inicia la seva construcció, lligada a la Corona Catalanoaragonesa, per respondre a les necessitats de bastir bons i forts vaixells per a la protecció del comerç marítim. El creixement de l'edifici va continuar al llarg dels segles, fins a arribar al segle XVII amb la construcció de les últimes naus. Les Drassanes de Barcelona són un dels conjunts d'arquitectura gòtica civil més ben conservats del món, així com un dels únics exemples d'edificació per a usos industrials de l'època que es conserva. En l'actualitat es troba en el llistat indicatiu de l'Estat espanyol per ser declarat Patrimoni Universal de la Humanitat per la Unesco.

El conjunt arquitectònic té 18.000 metres quadrats de planta, dels quals 13.000 es destinen a espais d'exposició del Museu Marítim i a serveis com el Centre de Documentació Marítima, el Centre de Recursos Educatius del Mar, el Departament de Restau-

ració, les oficines o la cafeteria. La resta corresponen a la muralla i al baluard.

Avui, el Museu Marítim continua el seu procés de remodelació i millora, endegat l'any 1995, propi d'un dinamisme que el condueix a ser un equipament capdavanter en la seva especialitat, adequant-lo a les necessitats i a les demandes, potenciant els seus recursos, establint un nou model comunicatiu amb el públic i obrint-lo cada cop més a l'exterior. Els projectes de futur inclouen la restauració total de l'edifici i l'adequació a una museografia pròpia dels nous temps.

□ UNA MICA D'HISTÒRIA

L'antecedent principal del Museu Marítim de Barcelona el trobem en la creació, l'any 1929, de la Junta de Patronat de l'Institut Nàutic de la Mediterrània, la institució que va impulsar, a partir del 1931, la creació d'un Museu Naval i d'una Biblioteca especialitzada. El personal adscrit a

aquest projecte i les col·leccions que va aplegar són el nucli original de l'actual Museu Marítim de Barcelona. Simultàniament, la ciutat de Barcelona recuperava les Drassanes Reials, gràcies a un acord amb els militars que l'ocupaven com a caserna, que van acabar cedint el recinte a la ciutat l'any 1935. La idea d'ubicar un museu marítim dins les Drassanes començava a ser una realitat.

El 23 d'octubre del 1936 es va crear el Museu Marítim de Catalunya, dependent de la Generalitat de Catalunya. Aquest museu passava a ocupar una part de l'edifici medieval. Entre el 1936 i el 1939 es va realitzar una valuosa tasca de salvament del patrimoni marítim català, en perill a causa de la guerra civil. També es van fer grans obres de restauració de les Drassanes i van arribar a habilitar-se algunes sales del que havia de ser l'exposició permanent, però no es va arribar a obrir al públic. En acabar la guerra, l'equip tècnic va continuar els treballs de restauració d'una part de l'edifici i d'habilitació d'espais i, finalment, el 18 de gener del 1941 es va inaugurar el Museu Marítim de Barcelona, dependent de la Diputació de Barcelona.

En el moment de la inauguració, el Museu ocupava escassament uns 4.000 metres quadrats, ja que una part de l'edifici havia quedat malmesa durant un bombardeig de l'any 1938.

Obrir el museu a l'exterior és un dels objectius de futur, dins unes línies programàtiques amb les quals es pretén, entre altres coses, sortir del continent, tant formalment com físicament.

L'any 1943 es va iniciar la restauració de diferents espais i a partir del 1958 el Museu va viure un moment d'expansió, amb l'ocupació de més superfície de l'edifici, amb la incorporació de la rèplica de la nau *Santa Maria* i amb la construcció de la rèplica, a escala natural, de la Galera Reial. L'any 1985, el museu ja ocupava prop de 10.000 metres quadrats. En aquesta data cal destacar la redacció del Pla Director de Reforma i Restauració de les Drassanes, per part dels arquitectes Esteve i Robert Terradas, que tenia com a objectiu principal la creació d'un gran centre cultural de difusió de totes les activitats relacionades amb el mar i la navegació i la restauració integral del conjunt monumental de les Drassanes, la muralla i el baluard.

■ L'EDIFICI: LES DRASSANES REIALS DE BARCELONA

L'inici de la construcció d'aquest conjunt arquitectònic se situa en el període que transcorre entre els anys 1283 i 1328. Entre el 1328 i el 1390 es completa l'edificació del nucli central, compost per una successió de naus gòtiques sostingudes sobre pilars de pedra i cobertes amb una teulada de vessants a dues aigües. Amb posteritat a aquestes dates, es realitzen diverses ampliacions, adossades al cos original:

- El «Porxo Nou» (1390-

1415), edifici de dues plantes ubicat a l'angle nord i conegut tradicionalment amb el nom d'edifici de Pere IV.

- Les naus de la Generalitat, adossades a la construcció medieval (1612-1618).

- La prolongació de les naus gòtiques cap al costat oposat a la línia de mar (segle XVII), que actualment reben el nom de sala Marquès de Comillas.

Durant el segle XVIII es van realitzar diverses ampliacions consistents en la construcció de tallers i casernes per a l'allotjament de tropes, però cap d'aquestes obres ha arribat als nostres dies. A partir del segle XVIII, es va destinar també a mestrança d'artilleria i, posteriorment, a parc d'artilleria. Aquests usos militars van perdurar fins a l'any 1935.

El conjunt arquitectònic de les Drassanes Reials de Barcelona va ser inclòs en el Registre de Patrimoni Històric, Artístic i Científic de Catalunya l'any 1937, i va ser declarat Monument Històric-Artístic per de-

cret del Consell de Ministres del Govern espanyol el 5 de maig de 1976.

■ LA GESTIÓ DEL MUSEU: LA CREACIÓ D'UN CONSORCI

L'any 1378 el rei Pere IV, el Consell de Cent i la Diputació del General van signar un document de Concòrdia per tal de dur a terme la construcció de les Drassanes Reials. Aquell esperit de col·laboració entre diferents institucions va permetre l'aixecament d'aquestes Drassanes Reials. I aquesta mateixa voluntat va reunir, l'1 de febrer de l'any 1993, en el Consorci de les Drassanes de Barcelona, tres institucions lligades estretament al conjunt arquitectònic i al seu contingut per tal de garantir-ne la conservació per a les generacions futures: l'Ajuntament de Barcelona, propietari de l'edifici des de l'any 1935; la Diputació de Barcelona, propietària des de l'any 1939 de les col·leccions del Museu Marítim, i l'Autoritat Portuària de Barcelona, organisme que expressa la seva voluntat de col·laborar amb la ciutat i de fer participar, així, el conjunt dels agents econòmics i socials del món marítim i portuari en la gestió del Consorci.

Des de la creació del Consorci el Museu ha viscut uns anys de gran activitat, amb la redacció del *Pla Museogràfic del Museu Marítim de Barcelona* (1994), la posada en marxa

de l'exposició permanent *La Gran Aventura del Mar* (1995), la producció de l'exposició temporal *Catalunya i Ultramar* (clausurada el desembre del 1996), la inauguració de l'exposició *De la Barca a la Companyia*, l'any 1997, on s'aplicava per primera vegada el nou Pla Museogràfic i també l'obertura d'una sala provisional dedicada a la propulsió mecànica. El gran projecte de futur és la restauració definitiva del conjunt arquitectònic i la implantació d'una nova museografia.

■ EL PÚBLIC I ELS USUARIS DEL MUSEU

A partir de la seva remodelació, l'any 1995, el Museu ha estabilitzat el nombre de visitants al voltant dels 200.000 anuals. El perfil del visitant que dona l'estudi de públics, realitzat al llarg dels anys 1999, 2000 i 2001, és el següent: persones d'entre 25 i 39 anys, amb un nivell d'estudis superior, de les quals un 2% té coneixements específics dels temes que tracta el Museu i un 9% està relacionada amb l'ensenyament superior o universitari, que fa la visita acompanyada, preferentment en grups familiars. Un 75% del total dels visitants explica que està interessat en els continguts del Museu, i focalitzen aquest interès en la cultura marítima. Els visitants estrangers manifesten que han conegut majoritàriament el Museu per les guies, fet que dona bona mesura pel que fa a la seva difusió a través dels mitjans disponibles (vegeu quadres de públics).

DADES D'USUARIS 2001

USUARIS TOTALS

Nom de l'extensió	Nombre d'usuaris
Exposició permanent del Museu Marítim	194.176
Exposicions temporals del Museu Marítim	30.476
Extensió a l'aigua del Museu: vaixell Santa Eulàlia	35.092
Actes participació ciutadana: Sala Comillas	254.174
Serveis i activitats	47.619
Total	561.537

VISITANTS DEL MUSEU

Nom de l'extensió	Nombre de visitants			
	Individuals	En grups d'estudiants	En altres grups	Total
Exposicions permanents i temporals	125.918	55.687	12.571	194.176
Extensió a l'aigua (Santa Eulàlia)	35.092			35.092
Total				229.268

RECURSOS

PRESSUPOST I PLANTILLA - ANY 2001

Despeses		Ingressos	
Cap. 1	408.982.227	Propis	294.260.800
Cap. 2	275.115.000	Ajuntament	14.350.000
Cap. 3	3.972.939	Port	35.000.000
Cap. 4	37.408.586	Diputació	458.900.000
Cap. 6	64.250.000		
Cap. 8	1.500.000		
Cap. 9	11.282.048		
Total	802.510.800	Total	802.510.800

PLANTILLA I PERSONAL - ANY 2001

Categoria del personal	Nombre de persones
Amb funcions directives	10
Amb funcions tècniques	28
Amb funcions administratives	10
Amb funcions subalternes	29
Total	77

■ EL FUTUR DEL MUSEU

L'equip directiu del Museu Marítim, per indicació del consell general del Consorci de les Drassanes, es va marcar com a repte de futur, a mitjà i a llarg termini, fer d'aquest espai un centre de referència i capdavanter en polítiques de conservació, protecció, recerca i difusió del patrimoni marítim/fluvià i el seu entorn més immediat, amb la voluntat que esdevingui un dels millors museus marítics. Per tal de fer realitat aquest important repte professional ens vam marcar prioritàriament els objectius següents:

- Adequar el Museu Marítim de Barcelona a les necessitats i demandes de la societat actual.
- Fer del Museu un centre de referència en polítiques de patrimoni cultural, i en concret del marítim.
- Obrir el Museu a l'exterior, tant a l'àmbit més proper com al més llunyà.

Per tal d'assolir aquests objectius s'han iniciat unes línies d'actuació concretes:

- Canviar la cultura organitzativa del Museu.
- Fer un Museu més interactiu.
- Sortir del continent, tant físicament com formalment.
- Adequar el continent.

□ CANVI DE CULTURA ORGANITZATIVA

Dins la voluntat de donar servei i de crear especialitzacions en les diverses àrees del Museu, s'han anat creant nous departaments i se n'han reestructurat alguns d'existents, da-

vant el repte d'assolir els objectius marcats. L'esperit d'aquests departaments ha estat poder donar un servei de qualitat, tant per les necessitats del mateix Museu com dels usuaris i les demandes externes. Darrere aquest canvi de cultura hi ha sempre present la necessitat d'obrir el Museu a la societat. Entre aquests canvis cal esmentar la reconversió del Departament de Recerca i Col·leccions en el nou Centre de Documentació Marítima (CDM) i el d'Educació en el Centre de Recursos Educatius del Mar (CREM). El Departament de Difusió passa a ser Departament de Comunicació. El taller de restauració és ara el Centre de Restauració i Conservació Preventiva, i s'han creat dos nous departaments, el de Recerca i Embarcacions i el d'Activitats.

El Centre de Documentació Marítima

El Centre de Documentació Marítima s'ha creat amb la voluntat de ser un equipament dedicat a conservar i difondre informació referida a temàtiques marítimes, en el sentit més ampli del terme, tant els objectes que formen les col·leccions d'elements mòbles del Museu com el fons d'imatges.

Dins aquesta voluntat d'unir esforços, el Centre integra els serveis documentals del Museu Marítim de Barcelona, del Centre de Documentació de l'Autoritat Portuària de Barcelona i dels fons de temàtica marítima de l'Arxiu Històric de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona. En un futur s'anirà ampliant amb altres fons públics o privats.

Actualment disposa dels serveis de biblioteca i arxiu històric (fons d'empreses, personals, associacions, del Port de Barcelona, de la Cambra de Comerç, d'imatges, cartogràfics, plànols de vaixells, del sistema de documentació de col·leccions, etc.).

El Centre de Recursos Educatius del Mar (CREM)

Aquest Centre neix amb la voluntat de fer front a la nova realitat educativa, present a les escoles i a altres sectors de la societat. Al mateix temps, neix amb la voluntat de reflexionar sobre la funció educativa dels museus, facilitar el treball dels docents i de les escoles en temes marítics i assessorar els docents i implicar-los en el Museu.

El CREM disposa d'un programa pedagògic anual del Museu, d'un programa d'activitats educatives per a diferents tipus de públic, d'un servei de formació i assessorament per a docents, d'un servei de consulta i préstec de recursos i caixes didàctiques i de publicacions. També coordina el programa pedagògic del Port de Barcelona.

El Centre de Restauració i Conservació Preventiva

La seva funció principal és restaurar i conservar els fons del Museu, i té com a objectiu conèixer l'estat de conservació de les col·leccions del Museu en detall, per poder tenir un programa de restauració curativa i de conservació preventiva. En aquests moments s'està treballant perquè pugui donar uns serveis espe-

cialitzats en temes d'objectes marítims i de les matèries més freqüents d'aquestes col·leccions a altres museus o al món privat.

El Departament de Recerca i Embarcacions

Departament creat amb l'objectiu d'impulsar línies de recerca al voltant de la cultura marítima i amb la voluntat d'implicar els diferents col·lectius i institucions que puguin o estiguin duent a terme treballs similars, com és el cas de les universitats, centres d'estudis, etc.

Al mateix temps aquest departament ha d'impulsar la política de la recuperació de patrimoni marítim fent tant que sigui prou representatiu de la cultura marítima del litoral català.

Departament d'Activitats

El Departament d'Activitats és el que s'encarrega de mantenir una línia en les activitats anuals que formen part de la programació estable del Museu. Cal destacar les activitats al voltant del col·loqui mensuals sobre temes diversos de la cultura marítima, el museu i la peça convidada; la realització de congressos i jornades especialitzades i el muntatge de les diferents exposicions temporals, siguin de producció pròpia o aliena.

Departament de Comunicació

Aquest departament, a més de les tasques que li són pròpies de difusió i relació amb els mitjans de comunicació, ha estat dissenyat per desenvolupar i mantenir la web del Museu i fer el seguiment de la línia de publi-

cacions, tant les de caire científic com les de divulgació.

□ FER UN MUSEU MÉS INTERACTIU

El Museu Marítim és un museu interdisciplinari. No és un museu d'història, encara que la història hi tingui un paper important. Tampoc és un museu de la tècnica, encara que la tècnica hi tingui un protagonisme. I tampoc és un centre mediambiental, tot i que es facin reflexions sobre els usos dels recursos marítims... És un Museu que recull múltiples disciplines al voltant d'un eix comú.

La multiplicitat de factors que intervenen en el Museu Marítim fa que, a vegades, sigui difícil entendre alguns dels objectes d'estudi presents. Cal, doncs, que aquests objectes d'estudi es presentin de manera entenedora. En aquest sentit, el centre ha d'assolir una optimització com a centre instructiu i lúdic.

Aquesta dinàmica o factor didàcticoinstructiu ha de ser un dels elements definidors de la personalitat del plantejament museogràfic: un museu comprensible, un lloc on s'entenen les coses. El visitant no només hi va a mirar, també hi va a pensar, a gaudir i a aprendre. Per descomptat, aquesta variable està absolutament contraposada a la d'un museu avorrit, tediós o vulgar.

Projecte d'idees

L'any 1999 es va encarregar al Taller de projectes Patrimoni/Museologia del Departament de Didàctica de les Ciències Socials de la Universitat de Barcelona la redacció d'un projec-

te d'idees sobre el futur projecte museogràfic del Museu Marítim de Barcelona. Els objectius i les línies de força del projecte d'idees són:

- Posar les bases d'un discurs museogràfic vertebrat per les col·leccions del Museu i complementat per recursos museogràfics/expositius diversos, a partir d'una museografia comprensiva amb voluntat instructiva i lúdica.

- Incorporar els darrers avanços i experiències en quant a museografia de museus i centres d'interpretació marítims.

- Proposar una museografia harmònica amb l'interior de l'edifici de les Drassanes, que en tot moment permeti la visió global de l'espai arquitectònic, i desenvolupar una proposta museogràfica que tingui un impacte mínim en l'edifici de les Drassanes.

- Esdevenir un referent en el món dels museus marítims i exercir un lideratge d'aquest tipus de museus en l'àrea mediterrània.

Estudi de públic

Dins la mateixa línia, el Museu volia saber què pensava el seu públic sobre l'exposició permanent i els serveis que oferia. Per aquest motiu va encarregar l'any 1999 la realització d'un estudi de públic al Departament de Psicologia Bàsica de la Universitat Autònoma de Madrid, que, en diferents fases, s'ha dut a terme fins a l'any 2001.

El resultat de l'estudi conforma un mapa de la realitat que ens ajuda a avaluar les activitats, exposicions temporals i permanents, i esdevé, alhora, un instrument molt valuós per anar

El projecte del futur museu incorpora els darrers avanços i experiències quant a museografia i centres d'interpretació marítics.

perfilant els futurs dissenys dels nous projectes que estem duent a terme.

Projecte museogràfic

L'any 2000 es va encarregar a una empresa externa, Ingenieria Cultural, la redacció del projecte museogràfic a partir de les línies força del projecte d'idees ja redactat.

El projecte museogràfic planteja un conjunt de preguntes que el Museu ha de poder i saber respondre als usuaris. Preguntes com és ara: com es construeix un vaixell?, com es pot saber de quina manera es feien els vaixells?, què transporta el vaixell?, d'on venia i on anava aquest vaixell?, quanta gent fa funcionar un vaixell?, com viu aquesta gent?, què menja?, quines pors i quines creences té aquesta gent?, com estan organitzats?, com s'orienten i saben que van per bon camí?, com es mouen els vaixells? o quines formes tenen els vaixells?

A l'hora de donar resposta a aquestes qüestions es plantegen diverses dificultats, que s'han resolt amb una proposta amb la qual el visitant pugui viatjar tant des del punt de vista cronològic com temàtic. En realitat és la creació d'una retícula conceptual. Aquests anomenats «viatges» s'han creat per a quatre èpoques:

- Els primers vaixells, segle I.
- El Mediterrani català, segle X.
- Cap a Amèrica, segle XVI.
- De la fusta al ferro, segle XX.

Al mateix temps, a part dels viatges cronològics, es poden fer viatges de recorregut clarament tecnològic: són els anomenats «viatges transversals».

La visita al Museu es planteja amb una àrea inicial d'introducció al medi anomenada Punt Blau. A banda dels viatges anteriorment descrits es planteja la creació d'uns espais temàtics que, per la seva singularitat, s'han volgut tractar d'una manera individual: és el cas del Món de la Pesca, el Port de Barcelona, els Pirates i l'apartat dedicat a l'edifici de les Drassanes.

El tractament formal del sistema de suports respon a unes premisses que es respecten al llarg de tot el projecte. Els suports han de facilitar la relació entre els visitants i els objectes, no poden modificar l'edifici de cap manera i han de permetre unes accions de manteniment i conservació adequades.

Tenint en compte les característiques dels «viatges» i la seva varia-

bilitat, s'utilitza un tipus de suport molt flexible que permet modificar l'organització dels objectes de manera senzilla.

Comunicativament, s'utilitzen tres llengües per a la informació escrita: català, castellà i una llengua estrangera. L'escenografia ha de ser més suggerent que realista i les audioguies han de servir més com a informació complementària que no pas com a substituïts dels escrits.

□ SORTIR DELS MURS DE LES DRASSANES REIALS

Sortir dels murs de les Drassanes suposa obrir el Museu portes enfora, portar-lo i transportar-lo més enllà de l'edifici que l'acull i projectar-lo fins i tot en el seu propi medi, amb una extensió flotant a l'aigua. Però el concepte d'obertura va més enllà i suposa també la relació i cooperació del Museu amb institucions que comparteixen interessos comuns i amb altres museus d'arreu, així com la creació d'estructures i xarxes de col·laboració que permetin una conservació i difusió més grans de tot el llegat i el patrimoni marítim.

L'extensió a l'aigua

La voluntat de comptar amb una extensió a l'aigua del Museu Marítim de Barcelona és una vella aspiració que s'emmarca dins la política de preservació del patrimoni marítim a l'àrea mediterrània. El mes de gener del 1997, aquesta voluntat es va

El plantejament museogràfic es pensa sobre unes bases didàctiques que permetin conregar a la vegada l'aspecte instructiu i l'aspecte lúdic dins un recorregut harmònic i alhora interactiu amb el públic.

fer realitat. Després de moltes recerques es va trobar un vaixell valuós des del punt de vista patrimonial. Es tracta del vaixell auxiliar *Sayremar I*, l'antic pailebot *Carmen Flores*, reba-tejat ara amb el nom de *Santa Eulàlia*.

El resultat final dels treballs de recuperació i reconstrucció ha estat el fet de disposar d'un vaixell antic, refet tal com era exactament en el moment de la seva construcció i, al mateix temps, una embarcació preparada per a la navegació i per a la realització de tot tipus de programes educatius i activitats diverses. En aquests moments el Museu Marítim disposa d'un magnífic equipament flotant per desenvolupar-hi programes de caire pedagògic i que ja s'ha constituït com un focus d'atracció al Port Vell de la ciutat.

Posteriorment s'han anat adquirint, via donació, altres embarcacions. En primer lloc, un bot dels pràctics de Barcelona, el *Póllux*, construït als anys 80 encara seguint l'estil dels bots de principi de segle. En segon lloc, una petita barca d'arrossegament construïda a Barcelona l'any 1934, a les Drassanes Cardona, i que, batejada amb el nom de *República*, va participar en la darrera Guerra Civil. Finalment, s'està recuperant una barca d'arrossegament construïda l'any 1946 a Cambrils, el *Calixto Pijuan*.

Relacions amb l'exterior

Al llarg d'aquests últims anys, una de les prioritats marcades pel Museu ha estat mantenir i intensificar la cooperació amb altres institucions afins a la temàtica marítima. Aquestes lí-

nies de cooperació s'han fet des d'una base territorial, temàtica o d'interessos comuns entres les parts.

Pel que fa a la ciutat de Barcelona creiem que és interessant destacar el programa de difusió sobre el front marítim o portuari de Barcelona al qual, sota el lideratge del Museu Marítim, s'han afegit totes aquelles institucions o equipaments que estan en aquesta zona, com és el cas de l'Aquàrium, l'Imax, el Museu d'Història de Catalunya, la Llotja (Cambra de Comerç), el Port de Barcelona (Port Vell) i Las Golondrinas. Aquest programa anomenat Eix Cultural Marítim o Eix Blau té com a objectiu l'aprofundiment, la consolidació i la difusió de la cultura marítima a Barcelona. L'Eix se sustenta materialment en el front marítim sota el nom de Port Vell i la seva zona urbana adjacent per constituir en aquesta àrea el nucli fonamental de la història marítima de la ciutat comtal.

Estructures de cooperació

Paral·lelament s'han creat diverses estructures permanents de cooperació amb altres museus marítims en funció del seu abast territorial. Aquest és el cas de:

■ L'Associació de Museus Marítims de la Costa Catalana, *La Mar de Museus*. Aquesta estructura de cooperació té per objectiu promoure la difusió, protecció i sensibilització del patrimoni marítim. Per assolir aquests objectius desenvolupa un conjunt de programes d'actuació i la promoció de les activitats organitzades dels seus membres. En formen

part, sota la coordinació del Museu Marítim de Barcelona, el Museu de la Pesca de Palamós, el Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols, el Museu de Mataró, el Museu de la Marina de Vilassar de Mar, el Museu Municipal de Nàutica del Masnou, el Consorci El Far de Barcelona, el Museu del Port de Tarragona, el Museu Comarcal del Montsià i l'Ajuntament de Vilanova.

■ L'Associació de Museus Marítims de la Mediterrània (AMMM). Similar a l'anterior, té els mateixos objectius però un àmbit territorial diferent. En formen part, entre altres, amb la coordinació i presidència per part del Museu Marítim de Barcelona, el Museu Nacional de la Marina de França, el Museu del Mar de Palerm, l'Hellenic Maritime Museum del Pireu, el Museo Naval de Madrid, el Pomorski Muzej de Piran (Eslovènia) o el Dubrovnik.

Recentment, s'ha signat un conveni amb el Museu Nacional de la Marina de França (París), el Museu Marítim d'Amsterdam, el Museu Marítim Nacional de Londres i el Museu Marítim de Barcelona per tirar endavant polítiques de cooperació i intercanvi de coneixements, així com de professionals amb trobades tècniques amb els responsables dels departaments de cada museu.

Programes europeus

La voluntat decidida de treballar conjuntament amb altres museus ha portat a poder disposar d'ajuts en projectes guanyadors en programes de la Unió Europea. Aquest és el cas de:

■ *Rendoc 98, La revalorització i res-*

tauració de Drassanes. Projecte que formava part del programa *Raphael* de la Unió Europea. L'objectiu ha estat trobar fórmules per promocionar aquests equipaments a nivell turístic i cultural i estudiar com aquesta promoció pot afectar en la revalorització econòmica local. En formaven part el Museu Marítim de Karlskrona (Suècia), el Museu Marítim de Barcelona, KentTEC, la ciutat de Rochester, English Partnerships i el British Urban Regeneration Association.

■ *Waterfronts Heritage, Cap a una xarxa de ciutats europees amb drassanes històriques*. Aquest projecte ha estat una acció experimental del Programa Marc Cultura 2000 de la Unió Europea i el seu objectiu ha estat realitzar una base de dades de drassanes històriques, mitjançant una xarxa de socis europeus. En van formar part, a més del Museu Marítim de Barcelona, l'Institut Luigi Sturzo de Roma, el Museu Nacional de la Marina de França i el Museu Marítim de Copenhaguen.

■ *Mediterrània, El patrimoni marítim com a vehicle de comunicació entre les cultures*. Té com a objectiu la promoció de la diversitat cultural de la Mediterrània. És liderat pel Museu Marítim de Barcelona i s'inscriu en el marc del programa *Cultura 2000* de la Unió Europea. Aquest projecte de tres anys compta amb la participació del Museu Nacional de la Marina de França, el Museu Marítim de Grècia, l'Ajuntament de Venècia, el Museu

del Mar de Palerm, el Museu de Gibraltar i la Unesco. A més, compta amb altres col·laboradors, com els Ajuntaments de Vilanova i la Geltrú i de Lloret de Mar, el Port de Barcelona, els museus de Croàcia, Eslovènia i Malta, etc.

■ *La Navegació del saber, Xarxa de Drassanes de la Mediterrània*. Projecte integrat dins el programa *Meda Heritage II* de la Unió Europea, amb una durada de tres anys. El seu objectiu és promoure una xarxa de drassanes històriques de la Mediterrània i al mateix temps crear uns subprojectes formats per equips de treball amb la finalitat d'elaborar una xarxa de pols multimèdia de transmissió marítima, la formació d'operadors per al desenvolupament turístic, la creació d'itineraris culturals de les drassanes històriques, la realització d'una fira itinerant de patrimoni cultural marítim, la creació d'una xarxa de formació de construcció naval tradicional i la formació de tècnics en arqueologia submarina. En formen

part museus, universitats i instituts de les ciutats de Villefrance-Sur-Mer (França), Pisa i Venècia (Itàlia), Cartago (Tunísia), Alger (Algèria), Valetta (Malta) i Barcelona, amb el Museu Marítim de Barcelona i la Unesco.

□ REMODELACIÓ DE L'EDIFICI

L'any 2000 es va aprovar el Pla Director per a la restauració del conjunt arquitectònic de les Drassanes Reials, i al llarg del primer quadrimestre de l'any 2001, el Projecte Executiu, que com tota obra d'aquesta envergadura està dividit en diverses fases.

La restauració d'aquest conjunt permetrà no tan sols uns millors serveis per als visitants del Museu Marítim, sinó la posada en valor d'un dels edificis més espectaculars i característics de Barcelona i el millor exemple del gòtic civil del món.

El Consorci de les Drassanes de Barcelona s'ha plantejat actualitzar el Pla d'Actuació i Ordenació de les Drassanes Reials de Barcelona, aprovat el 30 de maig del 1986 pel Ple de la Diputació de Barcelona. Aquest Pla, que formava part d'un conjunt de plans encarregats per aquesta institució a principis dels anys vuitanta, és una figura intermèdia entre les tècniques habituals de planejament especial. El Pla d'Actuació i Ordenació de les Drassanes Reials de Barcelona, redactat pels arquitectes Robert i Esteve Terradas, establia com a criteris d'actuació els següents:

canviar l'accés del museu, revaloritzar la totalitat de l'espai de les naus per destinar-lo a Museu Marítim, recuperar el baluard i els jardins, construir un nou edifici de magatzem i taller de restauració i ampliar les dependències destinades a administració i canviar les instal·lacions bàsiques (aigua, electricitat, etc.), les cobertes, els terres i paviments del conjunt. D'aquest Pla s'ha executat fins ara la restauració de la sala Marquès de Comillas, la meitat de l'edifici de Pere IV, l'adequació de l'espai de recepció i sala d'actes, la sala Campmany, la Llotja de Sant Cristòfol i els porxos de Sant Llorenç, així com el jardí del Rei.

El Consorci de les Drassanes de Barcelona, constituït l'any 1993, i que té entre les seves funcions la conservació i remodelació de l'edifici, va encomanar l'actualització del Pla Director, d'acord amb el programa funcional i amb l'objectiu que les Drassanes de Barcelona i el Museu Marítim de Barcelona esdevinguin un centre d'exhibició, estudi, investigació i difusió de tots els elements de la història, la cultura i la tècnica marítimes. En aquesta actualització, feta l'any 1999, es proposa que es completi la restauració de l'edifici de Pere IV i la torre de l'Est, per destinar-lo a usos d'administració, bibliotecacentre de documentació i a espai per a exposicions temporals, que es restauri el conjunt de les grans naus, que han d'acollir el desenvolupament del programa museístic del MMB i que també es restauri la zona de la muralla i el baluard, per ubicar-hi els tallers de

manteniment de les col·leccions i els serveis tècnics, així com la ubicació a la segona planta de l'edifici de la Casa del Governador i a la terrassa un espai restaurant. Al mateix temps es pretenia restaurar l'edifici de l'antiga consergeria per destinar-lo a aules i serveis i prendre l'opció d'ubicar el taller de restauració i el magatzem del museu en un espai exterior.

Tal com s'assenyala a la memòria del Pla Director (1999) redactat pels arquitectes Robert i Esteve Terradas, l'actuació proposada es basa en:

a) Restauració de les grans naus.

Es pretén actuar sobre tot el conjunt -restauració dels arcs de pedra, neteja i eliminació de les humitats, substitució de les bigues de fusta, aïllament de coberta i substitució de tota la teulada-, col·locació de paviment de pedra artificial a tota la sala, instal·lació d'aire condicionat, instal·lació de torretes d'electricitat a tots els pilars de la sala i enderroc de l'antic taller de restauració i construcció de quatre noves sales a l'espai dels antics tallers de restauració.

b) Restauració de l'edifici de Pere IV.

En aquesta intervenció es pretén condicionar la meitat de la planta baixa com a sala d'exposicions temporals, estendre el paviment de travertí i restaurar la torre de l'Est. A la planta primera, s'hi ubicaran l'administració i la bibliotecacentre de documentació i es col·locarà un paviment flotant a tota la planta amb la finalitat d'unificar i racionalitzar el pas d'instal·lacions de cables i de telefonia. L'actuació es completarà amb la rehabilitació de la coberta i els arcs de pedra.

c) Restauració de la Casa del Governador.

La nova restauració constarà de tres plantes. A la planta baixa tindrem els accessos als tallers i al restaurant; a la planta primera se situaran els vestidors, laboratoris i serveis i a la planta segona hi haurà el vestíbul d'entrada i els serveis del restaurant, que també s'emplaçarà sobre la nova coberta de l'edifici dels tallers.

d) Restauració de la muralla i el baluard.

Es pretén restaurar la muralla i el baluard, així com els locals que s'hi troben i alhora es vol construir un nou edifici per a tallers de manteniment, manteniment de col·leccions i serveis tècnics a l'espai situat entre les grans naus, la muralla i l'edifici de la Casa del Governador.

e) Rehabilitació de la zona de l'antiga consergeria.

La intenció de l'actuació és construir l'anomenada torre del Mar, que completarà les quatre torres existents, completar la forma rectangular de l'edifici i situar a l'antiga consergeria espais per a serveis i aules.

f) Restauració dels contraforts de l'avinguda de les Drassanes.

g) Restauració de la sala Campmany.

El mes de maig de l'any 2001, el Consell General aprovà el Projecte Executiu de les Drassanes Reials de Barcelona per un import, conjuntament amb el pla museogràfic, de 23.936.340, dividit en set fases d'execució. Per al període 2001/2003 es decidí iniciar la primera i segona

fase per un import de 4.585.176. L'objecte concret del projecte en les dues primeres fases és el següent:

■ Edifici de Pere IV. Aquest edifici construït en el segle XIV és l'únic del conjunt de les Drassanes que té dues plantes. En aquesta zona és on es concentrarà a la planta baixa l'espai d'acollida del Museu, la zona de serveis i sala d'actes. A la primera planta s'hi ubicarà la zona destinada a la direcció, gestió i administració del Museu i el nou Centre de Documentació Marítima. Concretament la reforma de la part est de l'edifici Pere IV contempla:

a) Substitució de la teulada amb un aïllament tèrmic de la coberta i substitució de les bigues de fusta malmeses per altres de noves. Il·luminació central mitjançant una petita esclota paral·lela als arcs. Restauració de la pedra malmesa. Substitució de l'antic forjat de la planta i la formació d'un terra tècnic en la planta superior, per tal de poder disposar de totes les instal·lacions necessàries de la zona administrativa i centre de documentació.

b) La planta baixa es projecta amb els mateixos criteris i materials amb els quals s'ha treballat actualment. Es completarà l'espai amb una zona destinada a taquilles, guarda-roba i uns lavabos per al públic que complementen els que hi ha actualment a la part ja reformada, i que són insuficients.

■ Les naus del segle XVIII, conegudes com a naus de la Generalitat o sala Capmany. Les tres naus bastides a l'est del conjunt de les Drassanes estan dividides transversalment en

dues parts: la part a l'est és la sala Capmany, i la part a l'oest, la lògia de Sant Cristòfol. Les naus de la sala Capmany limiten amb les Grans Naus mitjançant una nau llarga i estreta de dues plantes (antic dipòsit d'eines o material) anomenat camí de ronda.

La intervenció a la sala Capmany i a la lògia de Sant Cristòfol pretén la visió completa i lliure de les naus tot seguint els criteris de la restauració i reforma de les Drassanes. Per tal de fer realitat aquesta transparència entre la sala i la lògia, el projecte contempla la substitució del mur d'obra existent per una vidriera situada a l'interior de les arcades, tant a la part interior de les naus com la que dona a la part exterior. A la superfície guanyada es col·locarà una drassana per a la restauració d'embarcacions reials que formen part dels fons patrimonials del museu. La sala Capmany es destinarà a espai per a grans exposicions temporals de durada superior al mig any.

El programa d'aquestes naus, a part de les exposicions temporals, botiga, barcafeteria i serveis, es complementa amb una part del centre de documentació del Museu. El centre de documentació es preveu disposat en un altell construït amb estructura metàl·lica, que ocuparà l'espai d'una nau de la sala Capmany. L'altell del centre de documentació es disposa a la mateixa alçada que el camí de ronda per tal de donar continuïtat a aquest espai, el programa del qual és per a despatxos i magatzems del centre de documentació.

Finalment s'instal·larà una llibreria

com a complement de l'actual botiga en lloc de la lògia de Sant Cristòfol, en un nou altell disposat sobre els actuals banys públics i la cuina del barcafeteria.

■ Els porxos del carrer de Josep Carner. En aquesta fase d'execució de les obres a les Drassanes es recupera el porxo del passeig de Josep Carner com a continuació de les grans naus: es tracta d'un espai exterior que no s'utilitza i presenta un aspecte de deixadesa, tant pel que fa a l'estat de conservació com per a l'ús que se'n fa des del passeig. La recuperació del porticat és important per tal de posar en valor la façana i l'espai interior utilitzant-lo com un aparcador de les activitats del Museu: és l'oportunitat que des de l'exterior es pugui contemplar la rèplica de la Gal·leria Reial i embarcacions a mida natural, com serà el cas de la rèplica de l'*Ictineu I*, la barca de pesca *República*, un pati de vela, etc. Això significa la substitució de l'actual vidriera, situada en la segona crugia, mig opaca i que presenta problemes d'estancitat i de pont tèrmic, per una de transparent de dalt a baix amb un alt coeficient d'aïllament, i amb la possibilitat d'obertura.

El març del 2002 es van iniciar les obres de la primera i segona fase de remodelació i restauració de l'edifici de les Drassanes Reials de Barcelona. La previsió és poder acabar aquestes obres el mes de febrer del 2003 i poder finalitzar les tasques d'adequació de l'espai i consegüentment la seva obertura al públic el mes de març del 2003.